

TRÅL: Den svært finmaskede trålen fanger hoppekreps og andre små dyr i vannsøylen. Analyser viser at livet til raudåte, havets største biomasse, endres.

Fiskenes og fuglenes livrett endrer seg som følge av nytt klima:

Havets viktige ku

MAT TIL MATEN:

Varmere hav endrer hverdagen for hoppekreps, kjent som «havets ku». Arten er et viktig bindeledd mellom planteplankton og fiskene.

Av Ole Magnus Rapp (tekst og foto), Nord-Troms
BIOLOGI

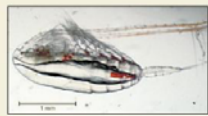
Etter ti minutter trekkes den svært finmaskede trålen opp fra 180 meters dyp. Forskerne venter spent på fangsten, og nederst dukker det opp et mikroskopisk liv.

Raudåte er en hoppekreps og en av nøkkelartene i havet. Den har vært der siden tidenes morgen, og både fisk, fugl, hval og mennesker har tatt den for gitt. Men nå øker tem-

FAKTA

Hoppekreps:

- Calanus-slekten inneholder ulike små hoppekreps, dyreplankton, som lever av planteplankton og er mat til fiskeyngel.
- Dette er verdens mest tallrike dyreart og er en av de største biomassene i havet.
- Raudåte, calanus finmarchicus, er vanligst utenfor norskekysten. Den blir rundt 2,5 millimeter lang og fått navnet på grunn av røde følehorn.
- Ishavsåte lever nord i Barentshavet. Den er større enn raudåte, cirka 3,5 millimeter.

peraturen, og livet til «havets ku» kan bli endret.

Nytt klima

– Rollen som mellomledd er svært viktig. Raudåte spiser planteplankton og har selv som sin viktigste oppgave å bli spist av en fiskeyngel eller sjøfugl. Det dreier seg om starten på en næringskjede

som hele verden trenger, sier forsker Malin Daase ved Norges arktiske universitet.

I disse dager er hun og en gruppe kolleger på mørketidstokt med forskningsfartøyet «Helmer Hanssen». Ferden går fra kysten av Nord-Troms, via Bjørnøya til nord på Svalbards vestkyst. På en rekke stasjoner tas det prøver for å undersøke tilstanden til blant annet raudåta, og situasjonen har endret seg mye på kort tid.

– Det er to hovedgrupper hoppekreps i våre farvann: raudåte og ishavsåte. Raudåte opptrer utenfor norskekysten, mens ishavsåta dominerer lenger nord. Men nå presses varmere atlantisk vann raudåta nordover, og vi ser at artene tilpasser seg et nytt klima, sier Daase.

Endres av varmen

Forskerne ser at ishavsåte blir mindre i et litt varmere klima. Dette kan forstyrre blant annet sjøfuglen alkekonge, som er spesialisert på å fange den litt større ishavsåta.

– Vi ser også at raudåte som følger havstrømmene nordover til kaldere vann, ikke formerer seg i sine nye omgivelser. Også det kan gi bekymring, sier forskeren.

Daase har også oppdaget at mye raudåte dør tidlig, og hun

er nå i ferd med å undersøke årsaken.

Å forske på livet i havet i mørketida er relativt nytt, og det faste vintertoktet fra Tromsø kommer jevnlig med nyheter.

– Man trodde lenge at alt liv gikk i dvale vinterstid, spesielt i polarnatta. Men våre undersøkelser viser at en rekke arter har høy aktivitet, og det skal svært lite lys til for å holde tempoet oppe. Ofte er månelys og kanskje nordlys nok, sier professor Jørgen Berge

ved Norges arktiske universitet og toktleider på «Helmer Hanssen».

Raudåte er blant artene som vandrer opp og ned i vannsøylen. Om sommeren er hoppekrepsen i overflaten for å spise seg mett på alger, og om vinteren kan den ta det rolig nede i dypet.

– Vi ser også at hoppekrepsene starter sesongen stadig tidligere og er aktive lenge før lyset kommer i nord, sier Malin Daase.

rapp@klassekampen.no

Blir til helsekost

Raudåte, calanus finmarchicus, inneholder mer enn 60 prosent fett, og nå høstes arten for å produsere helsekost.

Et av selskapene som er etablert, Calanus AS, har kvote på fangst og produserer blant annet en olje som skal ha positiv effekt på blant annet blodtrykk og hjerte- og karlidelser. Fettet er rikt på omega 3, og forskerne mener dette bare er starten på en omfattende helsekostindustri som også kan føre til nye medisiner.

Fangst på fiskens livrett er ikke problemfritt. Blant dem som protesterer er Norges Kystfiskarlag.

Fiskeridirektoratet er i ferd med å lage en forvaltningsplan for raudåte og har allerede tillatt en viss fangst. Norges Kystfiskarlag skriver i sin høringsuttalelse: «Høsting av raudåte vil kunne påvirke ulike deler av økosystemet; både selve raudåtebestanden, predatorbestanden som beiter på raudåte og påvirkning i form av bifangst.»

Kystfiskarlaget er prinsipielt imot kommersielt fiske etter raudåte. Fiskerne er også redde for at fangst vil skade egg og larver som flyter i vannmassene.